

Ebre

La Catedral del Vi del Pinell de Brai, un temple sense raïms

ANTON MONNER
Cronista de Gandesa

Crònica

Obra de Cèsar Martinell. Per al municipi aquest majestuós edifici és un orgull, per a la Terra Alta una atracció turística de primer ordre i per a Catalunya una catedral monumental del seu patrimoni arquitectònic nacional

Explicava en un dels articles anteriors, que la fil·loxera amb l'ajuda de la Llei de Sindicats Agrícoles de la Mancomunitat de Catalunya, feu possible la creació de les Catedrals del Vi del Pinell i de Gandesa. Avui resten com autèntiques obres d'art gràcies a la magnificència del modernisme que els donà l'arquitecte Cèsar Martinell. Construccions que distingeixen les poblacions on foren edificades i amb característiques sobresorint és la del Pinell de Brai, obra d'art de màxima qualificació del Patrimoni Arquitectònic Català.

Era pel 1914, quan al Pinell, el rector de la parròquia, Mn. Querol, amb el suport de les famílies Serres, Pantoca, Amposta, Espinós, Zaragossa i Montagut, que eren els principals productors de raïm i d'oli de la localitat, redactaren els estatuts del Sindicat Agrícola i iniciaren el procés per construir el celler. La D.G. d'Agricultura de la Mancomunitat els donà total suport i se li encarregà el projecte i la direcció a l'arquitecte, Cèsar Martinell. L'obra va començar l'any 1918 i com el govern de la Mancomunitat no dis-

El fris ceràmic de Nogués a la façana del celler és la iconografia vitícola més significativa del món

posava de diners, es van sol·licitar crèdits a diferents bancs per un import de 1.075.000 pessetes. Les obres s'acabaren l'any 1922. Però per manca de recursos es van suprimir elements decoratius com els dipòsits de l'aigua, les teulades arquejades, el fris de ceràmica de Xavier Nogués i el campanar situat al costat de la porta principal que hauria magnificat encara més el que al final es va qualificar com a Catedral del Vi, segons l'escriptor Àngel Guimerà. Sortosament l'arquitecte Martinell ja havia encarregat el fris ceràmic a Nogués que en arribar al Pinell, es va guardar a un racó del celler.

La Catedral del Vi del Pinell de Brai, una obra majestuosa. FOTO: JOAN REVILLAS

La Guerra Civil va arruïnar la població. La majoria de les cases quedaren destruïdes pels bombardejos de l'aviació italiana i alemanya. Molts joves havien mort als camps de batalla, altres foren empresonats o assassinats, varies famílies marxaren exiliades a França i les terres pràcticament abandonades. Passats un any i rehabilitats els conreus, entrant al celler raïms, ametlles i olives, la junta directiva del moment va decidir col·locar el fris ceràmic de Nogués a la façana del celler. Avui aquesta iconografia de ceràmica és, sense dubte, la representació vitícola més significativa de tot el món que con jugada amb la original arquitectura de les voltes catalanes de toix i de maó que tenia per objectiu aprofitar l'argila de la zona, constitueix un exemple de la magnificència de la enginyeria industrial al món rural. És el testimoni silenciós d'una història que val la pena rememorar d'una gent que malgrat les moltes dificultats econòmiques va desitjar protagonitzar un futur millor.

La curiositat actual del celler cooperatiu del Pinell és que resta l'impressionant edifici, construït amb gran esforç de la majoria de les famílies pinellanes, potser fins i tot, sobredimensionat en el moment que es va edificar, però avui no hi entra ni un gra de raïm per elaborar vi. Resulta ser una catedral sense feligresos. Però existeixen a la població 4 cellers vitivinícoles que elaboren vins d'alta qualitat, principalment de les vinyes de la seva propietat. Els terme municipal és gran però existeixen zones muntanyenques, com les serres de Pàndols i Cavalls, tristament famoses i conegudes, pels sagnants combats de la guerra civil, no son cultivables i disposen de poques terres de conreu i molt rocam. Els 150 associats, la majoria d'ells, son dones, hi porten les olives i les ametlles que produeixen. M'expliquen la presidenta, Tere Alcon i l'administrativa de la cooperativa, Vanessa Amposta, que la seva singularitat és que els socis son les persones i no les finques. Al món cooperativista

cada soci que hi forma part, hi té inscrites les finques que hi porten els fruits. Al Pinell existeix total llibertat en aquest sentit. Els pagesos pràcticament han desaparegut; només pocs joves agricultors s'hi dediquen. Alguns jubilats continuen anant al camp per distreure's. En temps no gaire llunyans existien una vintena de granges de pollastres, porcs de recria i d'altres animalons. Han anat tancant i actualment només en queda una. El pasturatge de cabres i ovelles que era ben corrent, també han anat desapareixent els pastors i actualment només en queda un ramat. Fins la crisi del 2008 existien dues fàbriques que s'hi fabricaven ceràmiques de terres refractàries on hi treballaven més de 30 homes, però hagueren de tancar per la manca de comandes.

Durant els darrers segles les dones han treballat a diferents feines a més de les ordinàries de la casa. Quan les terres de les mines refractàries s'extreien sense mecanització, triaven la terra per la seva qualitat. Cobraven per cada

cabàs que havien triat. Era una feina pesada; a l'hivern passaven molt fred i a l'estiu calor per haver de treballar a l'exterior, a la boca de les mines. També treballaven la palma fent cabassos, bufadors i altres instruments. I passat l'any 1960 es van instal·lar diferents tallers de confecció i de bobinatges de motors, on hi treballen un bon nombre d'obreres.

Per solucionar el manteniment del monumental edifici, la junta ho va resoldre fent servir el celler com atracció turística. S'hi va muntar una botiga i un restaurant per professionals del sector, Celler Modernista, S.L., que ja disposaven d'altres explotacions de categoria a Vila Retiro de Xerta i Pla dels Catalans a l'Aldea, i que a més de preparar visites guiades del celler durant tot l'any també s'ocupen de comercialitzar l'oli produït de les olives dels associats. La idea va néixer de Ramon Ber amb un grup de joves pinellans quan es llançaren a explotar turísticament el celler. Formaren l'Associació Cèsar

En aquesta obra Cèsar Martinell va construir l'edifici sempre cercant la utilitat i l'estètica

Martinell promocionant visites guiades de grups de turistes.

Així, doncs, la majestuosa Catedral del Vi del Pinell, és una atracció turística de primer ordre. I durant tot l'any s'hi desplacen nombrosos interessats en conèixer aquesta magnífica obra on Cèsar Martinell va construir l'edifici sempre cercant la utilitat, l'economia i l'estètica. Per la seva construcció s'havien d'emprar materials propers i fàcils d'adquirir i que els pagesos se sentissin orgullosos del lloc on havien de treballar. I al Pinell durant els darrers cent anys el celler sempre ha representat l'essència social de la població. Pel Pinell és un orgull, per la Terra Alta una atracció turística de primer ordre i per Catalunya, una catedral monumental del seu patrimoni arquitectònic nacional.